

De Europese Agenda van de VNG 2019

De VNG stelt jaarlijks een Europese Agenda op waarin een selectie van de belangrijkste Europese onderwerpen voor gemeenten zijn opgenomen. De Europese Agenda van de VNG bepaalt de inzet in Den Haag, Brussel en Straatsburg. De agenda neemt als uitgangspunt de prioriteiten uit de VNG Agenda 2019, het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2019¹ en de prioriteiten van het Congres van Lokale en Regionale Overheden voor de periode 2017-2020². Ook de maatschappelijke opgaven in Nederland en Europa zijn in de agenda meegenomen. De agenda is afgestemd met de betrokken bestuurlijke commissies en beleidsafdelingen van de VNG, en de achterban bestaande uit het VNG-Europanetwerk van G4, G40, PMG en P10.

De Europese Agenda wordt gebruikt in samenwerking met het IPO, UvW, het Rijk, de Europese Commissie, het Europees Parlement, het Comité van de Regio's (CvdR), het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa en onze Europese koepelvereniging CEMR. De agenda bestaat uit drie delen. Allereerst zullen de uitgangspunten bij de prioritering nader worden besproken. Deel twee betreft de Europese prioriteiten binnen de VNG Agenda 2019 en deel drie betreft additionele Europese prioriteiten, zoals de interne markt.

Ontwikkelingen in 2019

In 2019 zal een politieke mandaatwisseling plaatsvinden op Europees niveau: na de Europese verkiezingen zullen de nieuwe politieke verhoudingen in het Europees Parlement duidelijk worden. Bovendien wordt dit jaar ook een nieuw college met Eurocommissarissen geïnstalleerd. Dit betekent dat de beleidsagenda voor dit jaar misschien beperkt is, maar dat de discussie over de toekomstige prioriteiten, speerpunten en opgaven juist nu gevoerd wordt. De EU agenda voor 2020 en verder zal vorm krijgen. Daarom is dit het jaar om de aandachtspunten van gemeenten onder de aandacht te brengen.

Een speerpunt van de huidige Europese Commissie is dat de Europese Unie zich vooral moet richten op het regelen van zaken waar een duidelijke Europese meerwaarde is. Tevens is hard gewerkt om de regeldruk te verminderen en het beleidsproces transparanter te maken. Dit zijn voor decentrale overheden belangrijke uitgangspunten die moeten worden voortgezet. In EU verband blijft het van belang dat Europees gedaan wordt

¹ Werkprogramma van de Commissie voor 2019: beloften nakomen en de toekomst voorbereiden, COM(2018) 800 final 23-10-2018.

² Congres prioriteiten 2017 – 2020. [Link](#).

wat moet en lokaal wat kan, waarbij onnodige details worden vermeden. Deze beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit zijn samen met het beginsel van interbestuurlijke samenwerking (multi-level governance) de hoekstenen van het toekomstig EU beleid.

Bij de Raad van Europa worden er ook een aantal trends waargenomen die in 2019 centraal staan³. Zo zullen de financiële uitdagingen voor de Raad van Europa voortduren en zal het vergroten van de duurzaamheid van de organisatie en de institutionele autonomie van het Congres om toekomstbestendiger te worden en minder afhankelijk te zijn van de politiek van lidstaten aandacht vragen. Daarnaast zijn er een aantal trends met betrekking tot de status van democratie, mensenrechten en de rechtstaat in de lidstaten van de Raad van Europa die aandacht zullen behoeven. De afgelopen jaren is de onafhankelijkheid en onpartijdigheid rechtssystemen vaker beperkt, is de druk op de vrijheid van meningsuiting toegenomen en wordt de ruimte voor het maatschappelijk middenveld beperkt. Verder is er veel aandacht voor het vraagstuk van ondermijning van democratische instituties in Europa.

VNG Agenda 2019

Na de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 zijn nieuwe colleges gevormd met ambitieuze collegeakkoorden en gemeenten gaan volop aan de slag om deze ambities vanaf 2019 te realiseren. De analyses die de VNG van de coalitieplannen heeft gemaakt, laten zien dat gemeenten hoge ambities hebben op het terrein van klimaat en energie, en de mondiale agenda voor duurzame ontwikkeling (Global Goals), maar ook op het terrein van kunst en cultuur, en sport en gezondheid. Daarnaast werken gemeenten samen met Rijk, provincies en waterschappen aan de uitvoering van de afspraken in het Interbestuurlijk Programma.

Zoals de VNG aangeeft in haar Agenda 2019 zijn urgente maatschappelijke opgaven in Nederlandse gemeenten onlosmakelijk verbonden met Europese en wereldwijde opgaven. De 17 doelen van de door de VN vastgestelde Global Goals-agenda vormen een internationaal erkend raamwerk met een positieve blik op de toekomst. De doelen vormen daarmee een bruikbare basis om samenhang en verbinding aan te brengen tussen de verschillende maatschappelijke opgaven; opgaven waar ook gemeenten voor staan. Steeds meer Nederlandse gemeenten gebruiken de Global Goals dan ook als stimulerend raamwerk bij de ontwikkeling van hun beleid.

In de VNG Kadernota 2019 hebben de leden aangegeven dat zij bijzondere aandacht vragen voor de thema's sociaal domein, fysiek domein, lokaal bestuur en digitalisering. Op die onderwerpen kunnen en moeten de gemeenten en de VNG het verschil maken.

Werkprogramma van de Europese Commissie 2019

De Europese Commissie heeft op 23 oktober 2018 het werkprogramma voor 2019 uitgebracht, getiteld 'Beloften nakomen en de toekomst voorbereiden'. Hierin worden de prioriteiten en plannen van de Commissie voor 2019 uiteengezet.

Het Werkprogramma 2019 is erop gericht de laatste werkzaamheden van de zittende Commissie af te ronden. Deze werkzaamheden zijn gebaseerd op de 10 prioriteiten van het Investeringsplan voor Europa, het Juncker-plan, dat de huidige voorzitter van de Europese Commissie in juli 2014 presenteerde.⁴

In het werkprogramma 2019 zijn maar beperkt nieuwe initiatieven aangekondigd en ligt de nadruk op de voortzetting en afronding van lopende onderhandelingen en een aantal evaluatie trajecten van huidig Europees beleid. Er lopen ook enkele voor gemeenten belangrijke ontwikkelingen gewoon door: de Brexit, klimaatmaatregelen en de EU Urban agenda.

³ Secretaris-generaal van de Raad van Europa (2018). "De status van democratie, mensenrechten en de rechtsstaat".

⁴ De 10 prioriteiten van het Investeringsplan voor Europa, het Juncker-plan, dat de Europese Commissie in juli 2014 presenteerde zijn: 1) een nieuwe impuls voor banen, groei en investeringen; 2) een connectieve digitale interne markt; 3) een veerkrachtige energie-unie en een toekomstgericht klimaatveranderingsbeleid; 4) een diepere, billijkere interne markt met een versterkte industriële basis; 5) een diepere en billijkere economische en monetaire unie; 6) een redelijke en evenwichtige vrijhandelsovereenkomst met de VS; 7) een op wederzijds vertrouwen gebaseerde ruimte van recht en grondrechten; 8) naar een nieuw migratiebeleid; 9) een krachtiger optreden op het wereldtoneel; 10) een Unie van democratische verandering.

Werkprogramma van het Congres van de Raad van Europa 2017 - 2020

Het Congres van de Raad van Europa heeft prioriteiten geformuleerd voor de periode 2017 tot en met 2020 die relevant blijven en goed aansluiten bij de VNG Agenda 2019. De prioriteiten hebben zowel aandacht voor de belangrijke vraagstukken die momenteel spelen in gemeenten in Nederland als in de gemeenten in de 46 overige lidstaten van de Raad van Europa.

De prioriteiten van het Congres voor de periode 2017-2020 zijn als volgt geformuleerd:

- 1. De kwaliteit verbeteren van lokale en regionale democratie:** het monitoren van lokale democratie, verkiezingsobservatie, dialoog met lidstaten over de implementatie van het Handvest. Daarnaast is er aandacht voor het bevorderen van het bewustzijn over mensenrechten als minimumstandaarden bij lokaal maatwerk.
- 2. Veilige en inclusieve samenlevingen bevorderen:** deze prioriteit is gericht op verschillende thema's die momenteel actueel zijn voor lokale en regionale overheden in Europa, zoals het tegengaan en voorkomen van radicalisering, de integratie van vluchtelingen en migranten en burger- en jeugdparticipatie.

Europese prioriteiten binnen de VNG agenda 2019

1 Milieu, energie en klimaat

1a. Klimaat- en energiepakket

Wat stelt de Europese Commissie voor?

De onderhandelingen over het zogenaamde Winterpakket dat de Europese Commissie eind 2016 presenteerde, met daarin doelstellingen voor duurzame energie en energiebesparing voor 2030, zijn inmiddels afgerond. De belangrijkste lokale maatregelen zullen opgenomen worden in integrale nationale energie- en klimaatplannen (INEK). De eerste conceptplannen zijn eind 2018 naar Brussel gestuurd, waarna de buurlanden en de Europese Commissie voor de zomer 2019 aanbevelingen zullen doen. Eind 2019 zullen lidstaten definitieve plannen met daarin nationale doelen en maatregelen moeten indienen. Deze plannen moeten worden geconsulteerd met decentrale overheden en andere stakeholders.

In het kader van de EU Urban agenda is het partnerschap Energy Transition opgezet, waar gemeenten Tilburg en Groningen bij betrokken zijn. In dit partnerschap wordt betere regelgeving, betere financiering en betere kennisdeling op Europees niveau rond de energietransitie uitgewerkt. Dit partnerschap rondt haar aanbevelingen in 2019 af.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

De EU richtlijnen voor duurzame energie en energiebesparing moeten in 2019 worden omgezet in nationale wetgeving. Het INEK plan wordt opgesteld op hetzelfde moment als gemeenten aan de slag gaan met hun regionale energiestrategieën en het nationale plan als opvolging van het nationale energieakkoord. Het is voor gemeenten van belang dat een nationaal plan voldoende ruimte aansluiting heeft op de regionale aanpak. Door middel van de EU Urban agenda wordt de multilevel aanpak thematisch verkend en de rol van de steden herzien in de Europese arena.

1b. Closing the loop: Actieplan voor de circulaire economie

Wat stelt de Europese Commissie voor?

De Europese Commissie rondt deze circulaire economiestrategie af, met in het bijzonder aandacht voor het terugdringen van plastic afval. Het pakket maatregelen voor de circulaire economie is ingezet om werk te maken van de EU-brede transitie naar een circulaire economie met aandacht voor economische ontwikkeling, concurrentiepositie en het milieu. De implementatie van de aangepaste kaderrichtlijn afval zal moeten worden geïmplementeerd, en daarvoor worden nog een aantal kaders uitgewerkt. De onderhandelingen met betrekking tot de richtlijn voor plastics voor eenmalig gebruik en hergebruik van drinkwater zullen worden afgerond en er staat nu een kader voor monitoring van de voortgang van de circulaire economie. Er wordt werk gemaakt van het aanpakken van juridische, technische en praktische knelpunten op het gebied van chemische, product en -afvalwetgeving, verschepping van afval en productbeleid.

Daarnaast loopt in het kader van de EU Urban agenda het partnerschap Circular Economy, waar gemeente Den Haag bij betrokken is. Net als bij energie wordt betere regelgeving, betere financiering en betere kennisdeling rond het thema circulaire economie door de Europese Commissie, lidstaten en steden verkend. Dit jaar zal het partnerschap haar eindresultaten opleveren.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

De kaderrichtlijn afval van invloed is op de gemeentelijke taak van afvalinzameling. De recycling en verwerking van plastic wordt een steeds belangrijker grensoverschrijdend vraagstuk dat vraagt om Europese kaders. De maatregelen met betrekking tot de plastics voor eenmalig gebruik gaan veranderingen betekenen ten aanzien van de aanpak van zwerfafval en producentenverantwoordelijkheid, met name ten aanzien van verpakkingen.

De doeltreffendheid van de voorstellen erg af van de technische uitwerking. De uitkomst van de onderhandelingen over plastics voor eenmalig gebruik zullen van significante invloed zijn op het ontwerp, gebruik en verwerking van plastic producten en op de invulling van producentenverantwoordelijkheid.

1c. Toekomst van milieubeleid

Wat stelt de Europese Commissie voor?

Sinds halverwege de jaren zeventig wordt het milieubeleid van de EU gestuurd door actieprogramma's waarin prioritaire doelstellingen worden bepaald die binnen een aantal jaren moeten worden behaald. Het zevende Milieuactieprogramma (MAP), met de titel 'Goed leven, binnen de grenzen van onze planeet' vormt voor de periode 2012-2020 de leidraad voor het milieubeleid in de EU. De Europese Commissie is momenteel bezig met de evaluatie van het zevende MAP. In 2019 zal waarschijnlijk worden begonnen met de opstelling van een achtste MAP.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Het zevende MAP heeft als doel de Europese economie tot een efficiënte, duurzame economie omvormen, waarin de natuur wordt beschermd en versterkt en de gezondheid en het welzijn van de burgers wordt gewaarborgd. Drie aspecten spelen hierin een belangrijke rol: betere implementatie van wetgeving door verbetering van de wetenschappelijke basis, meer investering en meer integratie van milieubeleid in andere beleidsterreinen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een groot deel van de implementatie van het Europees milieubeleid. De thematische onderwerpen van het zevende MAP zijn veelal gemeentelijke onderwerpen, zoals klimaat, circulaire economie en luchtkwaliteit. VNG zal samen met IPO in 2019 werken aan een vernieuwend, integraal 8e MAP als aandachtspunt voor de agenda van de nieuwe Europese Commissie. Het is belangrijk dat het toekomstige milieubeleid zich richt op de transities: energie-, mobiliteit- en voedseltransities. Transitiebeleid vraagt om een nieuwe werkwijze van alle overheden, Europees, nationaal en lokaal.

1d. Fitness checks

Waar werkt de Europese Commissie aan?

In 2019 wordt een omvangrijke review naar de Kaderrichtlijn water, de Europese overstromingsrichtlijn, en de richtlijn stedelijk afvalwater afgerond. Nederland pleit voor een voortzetting van de Kaderrichtlijn water, die in 2027 afloopt en heeft daarom samen met andere Europese landen initiatief genomen om de Europese Commissie te bewegen om het instrument Kaderrichtlijn Water (KRW) ook na 2027 te kunnen gebruiken voor de ambitie chemisch schoon en ecologisch gezond water. Tevens wordt het stedelijke mobiliteitspakket uit 2013 geëvalueerd, met als belangrijk element de duurzame stedelijke mobiliteitsplannen. Daarnaast vindt de fitness check voor de richtlijnen luchtkwaliteit in 2019 plaats.

Fitness checks zijn uitgebreide beleidsevaluaties, waarbij de nadruk ligt op passend beleid en regelgeving: effectiviteit, administratieve last, overlap, inconsistenties, etc. Een fitness check leidt tot beleidsconclusies en aandachtspunten voor toekomstige beleidsbeslissingen.

1e. Duurzame mobiliteit

Waar werkt de Europese Commissie aan?

De Europese Commissie heeft sinds 2017 een aantal initiatieven gepresenteerd om het verkeer veiliger te maken, de CO₂-uitstoot, luchtvervuiling en congestie te verminderen, met tevens een sociaal-economisch component, zoals banen, groei en investeringen en meer keuzemogelijkheden voor consumenten. Daarnaast spelen er discussies over de duurzame transnationale infrastructuur.

Zo is er onder meer het EU mobiliteitspakket gepresenteerd. Dit pakket bevat maatregelen die invulling geven aan de bijdrage van de vervoerssector aan de energietransitie. Dit gaat om de terugdringing van de CO₂ uitstoot van voertuigen door ontwikkeling van schonere voertuigen en gecombineerd vervoer, extra maatregelen voor het duurzaam inkopen van schone voertuigen door overheden en een strategie voor het stimuleren van de laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer.

Wat betreft het vervoer zet de Commissie in op 'slimmer vervoer' door de ontwikkeling van vervoersinformatiesystemen die congestie tegengaan en goede verbindingen tussen de stedelijke gebieden en de omliggende gebieden bevorderen. Met deze aanpak wordt de insluiting van plattelandsgebieden gestimuleerd.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

Duurzame mobiliteit en bereikbaarheid zijn belangrijke vraagstukken voor gemeenten, zowel in de stedelijke als in de landelijke omgeving, waarbij onder meer wordt gezocht naar oplossingen voor stedelijke mobiliteit maar ook grensoverschrijdende (trein)verbindingen.

Tevens zijn gemeenten actief betrokken bij de energietransitie in relatie tot de vervoerssector. De EU kan een belangrijke bijdrage bieden de uitrol van de laadinfra via financiële stimulering en kennisdeling via netwerken.

2 Transformatie sociaal domein

2a. Europese Sociale Pijler (EU)

Wat stelt de Europese Commissie voor?

In november 2017 hebben de EU-lidstaten via hun staatshoofden en regeringsleiders tijdens de Sociale Top in Gotenborg ingestemd met de Europese pijler van sociale rechten. De Europese sociale pijler omvat 20 essentiële beginselen en rechten die moeten bijdragen tot eerlijke en goedwerkende arbeidsmarkten en socialezekerheidsstelsels. De pijler is in eerste instantie ontworpen voor de Eurozone, maar is toepasbaar op alle EU-lidstaten die eraan willen meedoen.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

De 20 beginselen en rechten van de sociale pijler zijn te verdelen in drie categorieën: gelijke kansen en toegang tot de arbeidsmarkt, rechtvaardige arbeidsomstandigheden, en sociale bescherming en inclusie. Onder sociale bescherming en inclusie vallen principes en rechten als: toegang tot (langdurige) zorg, sociale huisvesting en ondersteuning van daklozen. Zaken die gemeenten rechtstreeks aangaan. De Commissie heeft aangegeven in de komende jaren met wets- en beleidsinitiatieven te komen om de sociale pijler verder vorm te geven.

Vooralsnog betreft het vooral wetgeving op het gebied van de balans privé/werk (bijv. ouderschapsverlof) en sociale zekerheid (de WMO valt hier qua definitie buiten). De VNG monitort in samenwerking met de gemeentelijke netwerken de verdere uitwerking van de sociale pijler en onderneemt actie in het geval er voorstellen komen die de bevoegdheden van gemeenten direct raken.

2b. Opvang en Integratie van statushouders

Wat staat er in het werkprogramma van het Congres van de Raad van Europa en wat stelt de Europese Commissie voor?

De integratie van vluchtelingen en migranten blijft een prioriteit van het Congres van de Raad van Europa. Lokale en regionale overheden spelen een centrale rol in het bevorderen van integratie, participatie en non-discriminatie van statushouders en het in contact brengen van inwoners en statushouders. Het Congres biedt een netwerk voor gemeenten om activiteiten en initiatieven in te delen en met elkaar af te stemmen. Hierin staat de uitwisseling van kennis en ervaringen centraal.

De Europese Commissie heeft in de meerjarige begroting onder andere opvang en integratie van migratie als belangrijk aandachtspunt opgenomen. Daarnaast werkt zij in het kader van de Europese Agenda Stad aan het partnerschap 'Inclusie van Migranten en Vluchtelingen'. De gemeente Amsterdam coördineert dit partnerschap.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

In 2019 zal de integratie en participatie van statushouders ook voor de VNG een prioriteit blijven. De VNG zet zich in voor meer middelen op het gebied van migratie en dan vooral voor meer mogelijkheden om Europese financieringsinstrumenten op lokaal niveau in te kunnen zetten voor integratiedoelstellingen. In het Congres van Lokale en Regionale Overheden zullen in 2019 verschillende debatten plaatsvinden en rapporten ontwikkeld worden met goede voorbeelden uit de 47 lidstaten van de Raad van Europa. De VNG zal het Congres als platform gebruiken om ervaringen te delen en op te halen, bijvoorbeeld over de gezondheid van statushouders.

2c. Mensenrechten als kader bij lokaal maatwerk

Wat staat er in het werkprogramma van het Congres van de Raad van Europa?

Het Congres heeft als doel om bewustzijn te bevorderen over de mensenrechtendimensie van de dagelijkse activiteiten van lokale overheden. Daarvoor heeft het Congres data en voorbeelden verzameld over de

verwezenlijking van deze rechten door lokale overheden. Het Congres heeft tevens een actieplan mensenrechten ontwikkeld. De VNG is betrokken bij de uitwerking van dit actieplan.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

De VNG werkt samen met het Congres aan een reeks handleidingen over mensenrechten op lokaal niveau. De eerste handleiding verscheen in 2018 en gaat over het recht op non-discriminatie. In 2019 zal er een nieuwe handleiding ontwikkeld worden over een mensenrechtenthema dat relevant is voor Nederlandse gemeenten. Daarnaast is de VNG in 2019 ook actief betrokken bij de ontwikkeling van het Nationaal Actieplan Mensenrechten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

3 Democratie (en ondermijning)

3a. Verbeteren van de kwaliteit van lokale democratie

Wat staat er in het werkprogramma van het Congres van de Raad van Europa?

Het vergroten van lokale democratie en autonomie behoort tot de prioriteiten van het Congres. Er zijn verschillende mondiale trends die een uitdaging vormen voor de representatieve democratie zoals ondermijning. De Raad van Europa beoogt de lokale democratie te versterken door het monitoren van lokale democratie in de 47 lidstaten op basis van het Handvest inzake Lokale Autonomie, verkiezingsobservatie, dialoog met lidstaten over de implementatie van het handvest inzake lokale autonomie. Tegelijkertijd is het Congres gericht op de vernieuwing van de democratie en het bevorderen van burgerparticipatie en inclusieve samenlevingen.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

In 2020 zal de status van de lokale en regionale democratie van Nederland worden geanalyseerd door het Congres. Het betreft een reguliere monitoring, zoals die periodiek wordt uitgevoerd in alle lidstaten van de Raad van Europa. De Nederlandse delegatie naar het Congres, heeft de VNG gevraagd een vooronderzoek te starten. De VNG zal het Congres van Lokale en Regionale Overheden ook gebruiken als platform om actuele vraagstukken op te agenderen, zoals ondermijning. Ten slotte zal de VNG in dialoog blijven met het Rijk over lokale autonomie in Nederland en de rechtstatelijke bescherming hiervan.

4 Digitalisering van de overheid

4a. Het afronden van de Digitale Interne Markt

Wat stelt de Europese Commissie voor?

De Europese Commissie heeft in 2018 haar laatste voorstellen en beleidskaders voor de digitale interne markt gepresenteerd, waaronder een herziening van de richtlijn voor het (her)gebruik van overheidsinformatie voor commercieel gebruik (zie hieronder). Verder lanceerde de Commissie in 2018 haar eerste call voor het programma WIFI4EU. Dit is een subsidieprogramma waarbij gemeenten met EU-vouchers Wifi in publieke domeinen kunnen aanleggen. Ook voor 2019 is een call in het kader van WIFI4EU voorzien.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

Gemeenten beschikken over veel data en digitaliseren hun dienstverlening. De juridische kaders voor het omgaan met data (bijv. databescherming en e-privacy) en standaarden voor digitale diensten vinden hun oorsprong in Brussel. De VNG bekijkt per voorstel van de Commissie naar de relevantie en gevolgen voor gemeenten. In samenwerking met Kenniscentrum Europa decentraal informeert de VNG haar leden over de calls voor WIFI4EU en informeert zij haar leden over de invoering van de AVG.

4b. Hergebruik overheidsinformatie

Wat stelt de Europese Commissie voor?

In april 2018 heeft de Commissie een herziening van de Richtlijn 2013/37/EU inzake het hergebruik van overheidsinformatie voorgesteld. De Commissie wil de mogelijkheid creëren om overheidsgegevens open te stellen ten gunste van de samenleving, regelgevingskosten te verminderen en in het kader van haar REFIT-programma⁵

⁵ REFIT= Regulatory Fitness and Performance-program.

de bestaande wetgeving te vereenvoudigen.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

Richtlijn 2013/37/EU is in Nederland omgezet in de Wet hergebruik overheidsinformatie. De VNG steunt het doel van de herziening van de richtlijn: het wegnemen van belemmeringen voor het hergebruik van overheidsgegevens en het breder beschikbaar maken van data van publiek belang. Het is wel van belang bij de herziening van de richtlijn een aantal aandachtspunten onder ogen te zien:

- Het moet duidelijker zijn hoe ver de inspanningsverplichting van artikel 5 van de richtlijn (aanleveren in een herbruikbaar format) reikt. Het uitgangspunt van beschikbaarstelling van de gegevens 'as is' zou daarbij moeten worden gehandhaafd.
- Overheidsinstellingen zouden niet verplicht moeten worden om actief gegevens in een bepaald (formeel) open standaardformaat beschikbaar te stellen. Wij zijn voorstander van het hanteren van open standaarden bij actieve beschikbaarstelling van overheidsgegevens.
- Er zou een regeling moeten worden getroffen om overheidsinstellingen te beschermen tegen onredelijke verzoeken en eisen van burgers, bedrijven en andere verzoekers.
- Na het ter beschikking stellen van gegevens voor hergebruik is niet te achterhalen of te beïnvloeden wat er met deze gegevens gebeurt. Ook bewerkte gegevens kunnen (nieuwe) persoonsgegevens opleveren. Bezien moet worden hoe overheidsinstellingen de bescherming van persoonsgegevens bij hergebruik kunnen waarborgen.

Additionele prioriteiten EU

1 EU Algemeen

1a. Meerjarig Financieel Kader 2021-2027

Wat stelt de Europese Commissie voor?

Op 2 mei 2018 heeft de Commissie haar integrale voorstel voor het EU-budget 2021-2027 gepresenteerd: het Meerjarig Financieel Kader (MFK). Eind mei 2018 volgden de voorstellen voor de volgende generatie subsidie- en fondsenprogramma's die vanuit het MFK gefinancierd worden. De Commissie stelt voor om in totaal € 1,6 miljard te reserveren voor Nederland voor de nieuwe EFRO-, ESF- en Interreg-programma's. Door de nieuwe opzet van het landbouwbeleid is niet helder welk bedrag voorzien is voor plattelandontwikkeling.

Voor de nieuwe programma's legt de Commissie de nadruk op innovatie, de energietransitie, de integratie van vluchtelingen uit derde landen en andere kwetsbare groepen in de samenleving, en het bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking. De Commissie kiest voor een flinke vereenvoudiging wat betreft het beheer van de programma's. Wel roept de voorgestelde tussentijdse evaluatie in 2025 vragen op wat betreft administratieve lastendruk.

Tevens stelt de Commissie voor om vanaf 2021 de samenhang tussen het cohesiebeleid en het Europees Semester te versterken. De Commissie wil dat de landenspecifieke aanbevelingen van 2019 en 2024 (bij de tussentijdse evaluatie in 2025) vertaald worden naar de cohesieprogramma's voor de periode 2021-2027. Hiermee wordt het cohesiebeleid, nog altijd het grootste investeringsbeleid van de EU, dichter bij de uitvoering van de Nationale Hervormingsprogramma's gebracht, waarmee de EU structurele hervormingen in de lidstaten tot stand probeert te brengen.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

De volgende fondsen worden gefinancierd vanuit het MFK:

- Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO);
- Het Europees Sociaal Fonds (ESF);
- Het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO);
- Horizon Europe, het onderzoeks- en innovatieprogramma van de EU.

Het MFK-voorstel en de voorstellen voor de Europese fondsenprogramma's stellen de beleids- en financiële kaders voor de nieuwe programmaperiode voor regio's en gemeenten. De onderhandelingen over het MFK en de fondsenverordeningen bepalen uiteindelijk hoeveel geld voor regionale investeringen in Nederland beschikbaar komt en aan welke thema's het geld besteed kan worden.

Voor de advisering van het VNG-bestuur op het MFK-dossier zet de VNG in 2019 een Expertise Team in, bestaande uit bestuurders en ambtelijke experts. Dit team zet zich onder meer in voor de verbetering van de positie van gemeenten in de onderhandelingen over de nieuwe EFRO-, ESF-, Interreg- en plattelandontwikkeling programma's in Nederland.

Regionaal beleid: De VNG zet zich in voor een zo groot mogelijk aandeel uit de regionale fondsen voor gemeenten, een grondige vereenvoudiging van de beheersregels en voldoende lokale beleidsruimte bij het inzetten van de fondsen in de regio. Hierbij wordt nauw samengewerkt met G4, G40, IPO en het Rijk in de Interbestuurlijke Werkgroep Toekomst Cohesiebeleid, de Expert Group Territoriale Cohesie van CEMR en de commissies COTER en ECON van het Comité van de Regio's.

De voorstellen van de Commissie wat betreft budget, thema's en beheersregels worden positief onthaald. De voorgestelde thema's sluiten aan bij de maatschappelijke uitdagingen op lokaal niveau in Nederland. De vereenvoudiging van het beheer leidt tot een flinke verlaging van de administratieve lastendruk voor alle betrokkenen (decentrale overheden en hun partners). Het budget komt overeen met het huidige budget voor de periode 2021-2027. De Commissie stelt voor om vanaf 2021 een hoger nationaal cofinancieringspercentage (55%)

voor ontwikkelde lidstaten als Nederland in te voeren. De praktijk leert dat dit percentage in de EFRO-programma's al gehaald wordt, maar dat dit voor het nieuwe ESF-programma nog een uitdaging kan worden.

De nauwere koppeling van het cohesiebeleid met het Europees Semester maakt het van belang voor de VNG om het jaarlijkse proces rond het Nationale Hervormingsprogramma actiever dan tot op heden te volgen.

Plattelandontwikkeling: Het Europees Fonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO) maakt deel uit van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), dat momenteel wordt herzien. De VNG zet zich in voor een modernisering en vereenvoudiging van het GLB na 2020 om in te kunnen spelen op de uitdagingen in Nederlandse plattelandsgebieden. Daarnaast moeten lidstaten en regio's voldoende ruimte krijgen om in te kunnen spelen op hun specifieke kenmerken. Wat betreft plattelandontwikkeling werkt de VNG nauw samen met plattelandsgemeenten. Hierbij wordt samengewerkt met de P10, de Expert Group Territoriale Cohesie van CEMR en de commissie NAT van het Comité van de Regio's.

Sustainable Development Goals: Naast deze fondsen bepaalt het MFK een aantal nieuwe oriëntaties van de EU, waaronder met name ook de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable development Goals), die betrekking hebben op zowel het beleid binnen de EU-landen, als het externe beleid. We zullen goed volgen welke kansen dit biedt. Voor het EU ontwikkelingssamenwerkingsbeleid blijven we gespits op een voldoende betrokkenheid van lokale overheden in de doellanden, en op voldoende mogelijkheden en financiering voor betrokkenheid van Europese/Nederlandse gemeenten in de uitvoering, via decentrale samenwerkingsprogramma's.

1b. Brexit

Wat stelt de Europese Commissie voor?

Op 29 maart 2019 treedt het Verenigd Koninkrijk (VK) hoogstwaarschijnlijk uit de EU. Er is tot eind 2018 gewerkt aan een uittredingsakkoord met afspraken over de overgangssituatie tussen de EU(27) en het VK. Dit betekent dat er grote veranderingen zullen zijn, ook voor Nederlandse gemeenten. Het is alleen nog niet duidelijk welke veranderingen dit zullen zijn. Voor maart 2019 zijn nog verschillende scenario's mogelijk, afhankelijk van de Britse positie en besluitvorming.

De kans bestaat dan ook dat het akkoord niet geratificeerd wordt en dat het VK de EU zal verlaten zonder terugtrekkingsakkoord. Ter voorbereiding op de mogelijke gevolgen van dit scenario heeft de Commissie een actieplan 'no-deal Brexit' gemaakt. Dit actieplan gaat over zaken als verblijfsrechten, sociale zekerheid, financiële diensten, luchttransport, wegtransport, goederenexport en Europees klimaatbeleid.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

Gemeenten worden op verschillende wijzen met de Brexit geconfronteerd. Veel gemeenten hebben Britse inwoners. Hun rechten en status na de Brexit zijn onderdeel van de onderhandelingen. In het geval van een no deal-Brexit zijn er geen afspraken gemaakt over de coördinatie van sociale zekerheid tussen de EU en het VK. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de sociale zekerheid van VK-burgers die in de EU werken of verblijven, en van EU-burgers die in het VK werken of verblijven. De Nederlandse regering heeft al aangegeven dat er, ook in het geval van een no deal, een fatsoenlijke oplossing zal komen voor VK-burgers die in Nederland verblijven. Regio's zullen de economische en ruimtelijke impact ervaren door de veranderingen voor bijvoorbeeld handel, havengebieden, grenscontroles, EU fondsen en samenwerkingsprojecten. Maar ook voor de gemeentelijke organisatie kan de Brexit gevolgen hebben: te denken valt aan aanbestedingstrajecten, servicecontracten, data-opslag, (Europese) samenwerkingsprojecten en privacywetgeving.

Samen met het Kenniscentrum Europa decentraal is het Brexit-loket geopend voor vragen en opmerkingen over de Brexit. Tevens is de Brexit Impact Scan geïntroduceerd, met concrete tips om de directe en indirecte gevolgen van de Brexit voor een gemeente in kaart te brengen en voorbereidingen te kunnen treffen.

1c. Urban Agenda voor de EU

Wat stelt de Europese Commissie voor?

In mei 2016 is tijdens het Nederlandse EU-voorzitterschap het Pact van Amsterdam gelanceerd. Met dit Pact is de Urban Agenda voor de EU gelanceerd. Voor de uitvoering van de Urban Agenda zijn twaalf thematische partnerschappen gelanceerd waarin steden, lidstaten, Commissie-diensten en Europese organisaties (o.a. Eurocities en CEMR) samenwerken om per thema de stedelijke dimensie op het gebied van regelgeving,

fondsen en data in kaart te brengen en aanbevelingen te formuleren voor de toekomst. Deze aanbevelingen zijn eind 2018 opgeleverd.

Op initiatief van de Europese Commissie zijn in november 2018 twee nieuwe partnerschappen gelanceerd: veiligheid en cultureel erfgoed. De vraag voor 2019 is of er nog meer nieuwe partnerschappen gelanceerd worden, zo kijkt Utrecht naar de mogelijkheid om een partnerschap over gezond leven in een stedelijke omgeving.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

De succesvolle lancering van de Urban Agenda dient in het belang van het lokale bestuur te worden bestendigd. De unieke aanpak waarbij steden op gelijkwaardig niveau met lidstaten en Commissie-diensten in partnerschappen samenwerken, is een voorbeeld voor andere EU-initiatieven en versterkt de lokale dimensie op EU-niveau.

De VNG zet zich samen met de G4, G40 en het ministerie van BZK in om met het oog op het aantreden van de nieuwe Commissie in november 2019 de Urban Agenda hoog op de Europese Agenda te houden. Wat de VNG betreft wordt de huidige Urban Envoy, die medio 2019 zijn functie beëindigt, vervangen door een nieuwe Urban Envoy. Hierdoor kan Nederland zijn rol als aanjager en verbinder tussen de lidstaten onderling en tussen de lidstaten en Commissie blijven vervullen.

2 De interne markt

2a. Lokale investeringen

Wat stelt de Europese Commissie voor?

De Europese Commissie heeft een pakket voorstellen presenteren over de Economische en Monetaire Unie (EMU). Een van de voorstellen gaat over de regels om het toezicht op nationale overheidsfinanciën te stroomlijnen en de afspraken van Stabiliteits- en groeipact te verankeren in Europese wetgeving met inbegrip van de afspraken over flexibiliteit die naderhand zijn betracht en voor het verlenen van financiële steun aan lidstaten. Het afgelopen jaar heeft het de behandeling van het voorstel vertraging opgelopen omdat er eerst een besluit moest worden genomen over de verdieping van de Eurozone. In december 2018 heeft de Eurogroep op een aantal gevoelige dossiers knopen doorgehakt. Het is nog onduidelijk wat dit gaat betekenen voor de voortgang van het EMU dossier voor gemeenten.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

Volgens het Stabiliteits- en groeipact mogen lidstaten jaarlijks een maximaal structureel tekort hebben op de begroting. Dit structurele tekort houdt echter onvoldoende rekening de investeringen van lokale en provinciale overheden. De voorstellen van de Commissie bieden de mogelijkheid om te zorgen dat de regels van de EMU beter rekening houden met lokale investeringen binnen de berekening van het nationale structurele tekort.

2b. Grensregionale ontwikkeling

Wat stelt de Europese Commissie voor?

Om juridische en administratieve barrières voor de grensregio's aan te pakken werkt de Europese Commissie onder meer met een *Border focal point* om de grensoverschrijdende dimensie van toekomstige Europese maatregelen te bewaken en speelt een rol in het adresseren van juridische en administratieve problemen en oplossingen. De voorstellen betreffen o.a.: een kennisnetwerk, proefprojecten, e-overheid, informatie-uitwisseling, werkgelegenheid, toegankelijkheid en gezondheidszorg.

In 2018 heeft de Commissie voorgesteld een Europees grensmechanisme (*European Cross Border Mechanism, ECBM*) op te zetten om gezamenlijke projecten in grensregio's te vergemakkelijken: er kan het initiatief worden genomen om de wet- en regelgeving van één lidstaat van toepassing te laten zijn voor de samenwerking. Het Europees Parlement heeft hierover een positieve positie ingenomen, de lidstaten voeren hierover nog discussie.

Wat betekent dit voor gemeenten?

Inwoners en ondernemers in grensgemeenten hebben vrijwel dagelijks te maken met juridische en

administratieve obstakels. Dat de Europese Commissie voorstellen voor verbetering doet, is positief en zorgt voor aandacht en ontwikkeling in de grensregio's en de bilaterale betrekkingen. Het biedt mogelijkheden om concrete knelpunten aan te dragen en projecten te ontwikkelen. Hierdoor wordt de mogelijkheid gecreëerd om van onderaf vorm te geven aan de grensoverschrijdende samenwerking.

De VNG zet in op een invoering van het ECBM als nuttige aanvulling op de Europese instrumenten en financiering die voor grensregio's beschikbaar zijn om administratieve en juridische obstakels weg te nemen.

2c. Hervorming staatssteunregels

Wat stelt de Europese Commissie voor?

De Europese Commissie heeft in 2018 haar staatssteunregels geëvalueerd. Uitgangspunt hierbij is dat met het oog op de Europese programmaperiode post 2020 er geen grote herziening komt, maar slechts kleine aanpassingen. Overigens heeft de Commissie de laatste jaren al een aantal wijzigingen doorgevoerd. Zo is het aantal vrijstellingen in de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV) in 2017 uitgebreid.

Het ministerie van BZK vraagt extra aandacht bij gemeenten om in hun beleidsplannen gebruik te maken van deze vrijstellingen. Uit cijfers van Kenniscentrum Europa decentraal (KED) blijkt dat sinds 2017 de gemeenten steeds meer gebruik maken van de vrijstellingen binnen de kaders van de AGVV, maar dat er op dit vlak nog winst valt te boeken.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

Gemeenten hebben in hun dagelijks beleid veel met Europese staatssteunregels te maken. Bij het verstrekken van subsidies, leningen en garanties, maar ook bij het inkopen van diensten, producten of werken moeten de Europese staatssteunregels in acht worden genomen. De perceptie bij veel gemeenten is dat de staatssteunregels moeilijk zijn en daardoor lastig bij de uitvoering van beleid.

De VNG zet in op een verdere vereenvoudiging van de staatssteunregels. Hiervoor wordt nauw samengewerkt met het Kenniscentrum Europa decentraal (KED) en het rijk in de Interdepartementaal Staatssteunoverleg (ISO), het maandelijks overleg van de departementen, VNG, IPO en KED over de handhaving van Europese staatssteunregels in Nederland. Samen met het ministerie van BZK onderzoekt de VNG in hoeverre gemeenten beter gebruik kunnen maken van de vrijstellingen in de AGVV.

2d. Inkoop en aanbestedingen in het sociale domein

Wat stelt de Europese Commissie voor?

De Commissie zal naar verwachting in 2019 een evaluatie presenteren over de EU aanbestedingsrichtlijn. Onderdeel van de richtlijn uit 2016 is dat gemeenten te maken hebben gekregen met nieuwe verschillende nieuwe regels en mogelijkheden. Een belangrijk onderdeel hiervan zijn de toepassing van een verlicht aanbestedingsregime voor sociale diensten. Rond de evaluatie zal vanuit het Comité van de Regio's, maar ook in het Europees Parlement aandacht zijn voor de praktische werking van de EU aanbestedingsrichtlijn. In de Raad voert Nederland een discussie met andere lidstaten en de Europese Commissie over het verlichte regime voor sociale diensten.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

De decentralisatie van jeugdzorg en Wmo taken heeft in 2016/2017 tot veel onduidelijkheden en knelpunten geleid bij gemeenten en aanbieders. De minister van VWS heeft een breed programma aangekondigd om via training en voorlichting gemeenten beter toe te rusten voor de organisatie van de zorg in het sociale domein. Tevens zoekt de minister ruimte om binnen de aanbestedingsregels gemeenten meer ruimte te bieden. In de VNG commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs is afgesproken dat de VNG met VWS in Brussel en bij buurlanden zal kijken naar de EU inkoopregels en de mogelijkheden/problemen die er zijn. De plannen van de Commissie bieden hiervoor in 2019 ook mogelijkheden.

2e. EU notificatierichtlijn

Wat stelt de Europese Commissie voor?

De Europese Commissie heeft in 2017 een voorstel gepubliceerd om de notificatieverplichting uit de Dienstenrichtlijn uit te breiden tot conceptregelgeving en een consultatieperiode van drie maanden te introduceren, met mogelijkheid tot een extra *standstill* van nog eens drie maanden. Na een intensieve lobby is het

voorstel thans in de eindfase van onderhandelingen tussen Raad, Europees Parlement en Europese Commissie beland. De verwachting is dat er begin 2019 een akkoord komt of dat het voorstel doorgeschoven wordt tot na de verkiezingen.

Wat betekent dit voor Nederlandse gemeenten?

Nederlandse gemeenten moeten in het kader van de dienstenwet wetgeving die gevolgen kan hebben voor het dienstenverkeer notificeren. De uitbreiding van de notificatie tot conceptregelgeving veroorzaakt regeldruk en kan het gemeentelijk besluitvormingsproces belasten. Er is ingezet op het beperken de consultatietermijn tot drie maanden waarna de gemeente de conceptregels kan vaststellen, zelfs wanneer er nog discussies met de Europese Commissie lopen. Tevens wordt gekeken of de VNG via modelverordeningen gemeenten in hun notificatieproces kunnen ondersteunen. Tenslotte wordt gekeken om gemeentelijke bestemmingsplannen uit te sluiten van de notificatieplicht. Als er een akkoord komt, dan begint in 2019 de implementatie.

Europese dienstverlening van de VNG

In zijn advies over de evaluatie van de VNG-governance (oktober 2017) constateert Wim Deetman dat de leden veel waardering hebben voor de service en dienstverlening van de VNG. Deze dienstverlening vormt de rug-gengraat van de VNG.

Ook op het gebied van Europa doet de VNG aan dienstverlening. De VNG publiceert om de twee weken de digitale nieuwsbrief *Europa in een oogwenk* met actuele en achtergrondinformatie over Europese ontwikkelingen, subsidieprogramma's en evenementen. De VNG informeert haar leden via een apart Europa-deel op de website. Zij heeft een eigen Europa-forum waarop medewerkers van gemeenten actief zijn en waarop partnerschapsvoorstellen voor Europese projecten worden gepubliceerd.

In 2019 zet de VNG haar dienstverlening op het gebied van Europa voort. Hierbij wordt nauw samengewerkt met het Kenniscentrum Europa decentraal, dat met het verstrekken van informatie en advisering over Europees recht en beleid een deel van de dienstverlening voor zijn rekening neemt.

VNG

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is de koepelorganisatie van de Nederlandse gemeenten. De VNG is de vereniging van en voor alle mensen, die bestuurlijk en ambtelijk in de Nederlandse Gemeenten werken. Samen met alle gemeenten stáát de VNG voor kracht en kwaliteit van het lokale bestuur. De VNG heeft in Brussel een ambtelijke voorpost. Daarnaast werkt de VNG samen met veel andere organisaties en is lid van o.a. de Europese koepel van verenigingen, de *Council of European Municipalities and Regions* (CEMR) en de internationale koepel *United Cities and Local Governments* (UCLG).

Vereniging van Nederlandse gemeenten

Postbus 30435
2500 GK Den Haag
Tel. +31 (0)70 3738200
www.vng.nl